

IDÉUTVECKLINGSPROJEKT SOMMENBYGDEN - - ALSACE

DELRAPPORT ÖVERLÄMNAD TILL LEADER+ SOMMENBYGD.

DEN 30 JUNI 2003

Sverige

Här följer vad jag idag kan redovisa av detta *Leader+Sommenbygdprojekt*. Mina enkätfrågor ligger f n på de fem franska borgmästares (märares) och projektutvecklarens bord, vilka alla lovat svara. Sådant tar tid och kommer att redovisas i en slutrapport. Här redovisas anteckningar från mina samtal med dessa personer och skriftlig information jag kom över under denna studieresa till södra Alsace.

Undertecknad har efter återkomsten, efter sex års utlandstjänst vid Université Marc Bloch, Strasbourg, Frankrike, varit bosatt och intresserad av problematiken kring vad jag uppfattar som de minsta kommundelarnas tilltagande marginalisering i kommunen Kinda, Östergötland.

Följande redovisning utgår därför solidariskt från den administrativa kommunens minsta enhet mot de större, i båda länderna.

Frankrike

Varför Frankrike? Mycket av svaret ligger i en uppgift som länge "stört" mig: landet räknar på sin yta hela 36 560 kommuner! Av dessa sägs alla, utom ca 2%, vara kommuner som har mindre än 10 000 invånare. Samtidigt ska en så hög andel som 48% av den franska

befolkningen faktiskt leva inom sådana kommuner. För dem som drömmer om ett möjligt urbant, modernt landsbygdsboende i Sverige på 2000-talet verkar jämförelsen med Frankrike ha sitt intresse.

Det man bör känna till om just den franska småkommunen är vidare att den geografiskt och befolkningsmässigt ofta är betydligt mindre än sina minsta svenska motsvarigheter. Därtill är - också i dagens föränderliga Frankrike - den franska småkommunen ännu bärare av ett "republikanskt" synsätt som tydligt påverkar invånarnas liv. Mer om detta i sista avsnittet.

Rorschwihr

Rorschwihr, liksom de närmast följande småkommunerna **Bergheim** och **Ribeauvillé** ligger vid den berömda "Vinvägen" i hjärtat av **Alsace** inom bilavstånd till viktiga stadscentra som **Strasbourg**, **Colmar** och **Mulhouse**, samt **Basel**. Dessutom vackert vid foten av Vogeserna, den långa "mini-bergkedja" i nord-sydlig riktning som delar det tidigare tyska området **Elsass** från **Lorraine** (tidigare Lothringen).

Den är den minsta och minst spektakulära kommunen i min "samling" och framstår vid detta besök som "ett" med sina vinbönder, vars druvfält omger den. Den har 372 invånare. Byn betraktades länge som "tre herrars" privategendom, och har ett klocktorn är omtalat från 1200-talet. På de nationellt standardiserade men mycket tydliga och diskreta skyltar man ser, finner jag att rum/stugor är att hyra i Rorschwihr. Där finns även en *Accueil* (resecentrum) med rum för uthyrning som är öppet vissa tider. Dock ingår inget av detta (som fallet är i Bergheim och Ribeauville) ännu i den katalog som turistbyrån, *Office de Tourisme*, på nationell nivå ger ut för 2003. På det viset prioriterar Rorschwihrs vinbönder knappast turismen...

Det lilla *Mairiet* - ordet Rådhus känns lite fel - är ett gediget stenhus på två våningar och ligger som sig bör invid torg, kyrka och diskret fontän. Här hittar man lättillgängligt "medborgarinformation"

av administrativ typ på en hel vägg invid trappan, som leder besökaren upp till märens kontor. Anslagstavlan rymmer allt om hur man gör för att ansöka om det ena eller det andra, regler vid giftermål, ändring av civilstånd, identitetskort och pass, vaccinationer, bygglov, advokathjälp m m ... Det är anmärkningsvärt hur angelägen man tycks var att olika lagar och förordningar bokstavligen *syns*. Kan ge ett tyngre intryck och mer "officiöst" än i Sverige - men sätter naturligtvis också medborgarna i centrum och är en konkret hjälp för dem som av olika skäl inte kan ta sig till närmast större administrativa centrum.

Bredvid kyrkan ligger byns enda handelsinrättning, som inte är en livsmedelsbutik eller en bensinmack utan det "konvivialiteten" kräver framför allt i dessa trakter: en liten komplett restaurang inklusive rymlig terrass, tallriksunderlägg i husets design, visitkort, etc: "*A la Vignette*". "*Spécialités du terroir*" (Rätter från trakten) och "*Tartes Flambées*" - Alsaces synnerligen spridda, regionala svar på pizzan... Restaurangen är ett familjeföretag, ägaren enligt mären medlem av Kommunfullmäktige. Denna har 11 personer och är därmed det antal som fransk lag kräver för att styra en kommun av just denna storlek.

Intresse för Sommenbygden

Rorschwahr har intresserat mig för de möjligheter till jämförelser med min kommundel **Hycklinge, Kinda kommun**, som erbjuder sig*. Fastän det rör sig om så få boende så prioriterar man alltså i och med restaurangen en samlingsplats snarare än butik och mack. Utan att vara överdrivet full verkar den fungera som naturlig sådan för kommunens invånare. I jämförelse med Hycklinge, m fl isolerade orter i Sommenbygd kan konstateras att aktiviteter av "allmänt intresse" inte styrs via byalag, etc som här hemma utan via kommunhuset, och därmed via **den mellankommunala samverkan, "Kommungruppen" (Communauté des Communes)** och staten, som jag upptäckte. Det är *L'Office du Tourisme du Pays de Ribeauvillé et*

---

* Dessutom var det där jag kunde logera hos bekanta, som även gav ytterligare information.

Riquewihr (Ribeauvillé- och Riquewihr-landets Turistbyrå), alltså en turistbyrå med, vad jag förstod, både statligt och mellankommunalt stöd, som är förmedlande instans till det semesterboende jag konstaterar i byn.

"Restaurangproblemet" i Hycklinge då?! Om det nu är ett sådant, vilket jag hävdar, så skymtar jag två huvudförklaringar till varför en liten ort som Hycklinge i Östergötland sedan länge inte äger varken kafé (har funnits) eller restaurang (har aldrig funnits): Invånarna har till följd av samhällets utveckling och övergång till storkommun, m m, distanserats och socialt "pauperiserats" i förhållande till dem boende i kommunens centralorter.

Den andra ser alltså ut som en viss "tankelättja", när man såväl från privat som kommunalt håll och olika intresseorganisationer, inte ser tillväxtpotentialerna. I stället tycks man regelbundet göra "tummen ner" när det gäller att satsa på att utveckla service-näringslivet i orter av denna typ.

Detta trots att "turism" ju sedan länge står inskrivet i översiktsplaner o dy som dessa orters egentligen enda möjliga utvecklingspotential...

Vem "tar bollen"?

Bergheim

Invånarantalet i **Bergheim** är 1851 stycken. Cirka 500 själar fler än i Horn, Kinda kommun, alltså... Orten ligger på promenadavstånd från Rorschwihr (vilket Horn inte gör: du är där på fem minuter med bilen). Här finns en ålderdomlig, smått instängd atmosfär... Kommunen kallas omväxlande "stad" o "vinodlarköping", och man gör stor sak av att den fått så fina priser för många vackra blomsteranordningar. Många "gröna" trädgårdar med slingrande rosor, och det anordnas årligen s k Pelargoniedagar i byn för att "utveckla"

blomstren så att detta positivt kan bidra till kommunens "ansikte utåt". Kommunhuset har initiativet. Men det är faktiskt ingen mindre än japanska multijätten Sony, med filial på orten, som lär betala och administrera arrangemanget! Turister ska enligt broschyrer erbjudas att vandra längs en "vinstig".

I det jämförelsevis påkostade Mairiet är de olika rangordnade diplomerna som välplacerad "Blomsterstad" (*Ville fleurie* - är namnet på en "mellankommunal" tävling som - varje turist i Frankrike kan intyga detta - går igen överallt) väl synliga. Där finns även en tavla med namn på märerna, i guld, alltsedan den första, kommunen Bergheims födelseår, 1791...

Gammal stadsmur med torn bevarad i norr och dessa delar håller nu på att tas fram: klassad som *Historiskt monument 1948*, vilket innebär att staten har sitt ord med i laget vid förbättring, restaurering och, delvis, betalning. **Staten** utdelar även *permis*, tillstånd när det gäller sådant som materialval och färger! Diktatur ur svensk synpunkt - dock inte, menar jag, om man tittar till resultatet... Det ålderdomliga husbeståndet håller trots allt hög **estetisk** nivå. Överhuvudtaget kan man i de franska landsortskommunerna fritt ändra om sina hus, utan för allt sådant krävs olika blankettifyllnader. Vilken skillnad mot övergivenheten när det gäller ibland värdefulla ekonomibyggnaden i de svenska landsbygdskommunerna!

Sådant understryks i en snygg annonsfinansierad publikation i A4-format, på tjockt papper av bra kvalitet: *Bergheim Regards* med fjorton personer i redaktionskommittén och med Bergheims kommun som utgivare. Den utges uppenbarligen en gång per år och förtecknar på baksidan årets alla (!) viktiga evenemang.

Det är fråga om allmän kommuninformation men ger för mig även intryck av ett slags **redogörelse inför Bergheimborna av de största under året realiserade projekten**, och en information om de förestående.

Totalt under 2002 redovisas investeringar för 589 013 euro... bl a en turistbyrå och ett torrlägningsprojekt, tydligen i mellankommunal regi. När det gäller turism är Bergheim väl integrerat i *Office de Tourisme*-programmet för "nationell klassning" på regional nivå - visserligen inte med någon egen hemsida, men den har enligt informationsmaterialet ett stort antal läckra hus/lägenheter till uthyrning.

Tydligt är det först nyligen som den kommungrupp Bergheim ingår i (se mer nedan) har övertagit ansvaret för soporna från kommunen. Tidningen uppger att sopberäkningen nu ändrats om - nu vägs soporna, så att var och en betalar exakt för just sin "skit"! Jämlikhet, javisst...

Något ur svensk synpunkt ovanligt och intressant är betoningen av kommunalt initierade **frivilliginsatser** - i samhällets eller kommunens intresse - denna attityd möter så pass ofta och i alla de fyra undersökta kommunerna, att den nog bör kommenteras: I Bergheim handlar det om att man kan få bidrag från landstinget och Region Alsace för att hjälpa till så att marginaliserade personer får hjälp med att slussa ut i samhället. Man har enligt tidningen tagit några sådana personer till hjälp i ett kommunalt vatten- och miljöprojekt, som ska hjälpa till att förbättra utseendet på en viss plats i Bergheim. Dessutom beskrivs utomhusjobb utfört av några praktikanter tillsammans med några tyska soldater, som varje år återvänder över den närbelägna gränsen för att ge just denna lilla kommun ett handtag inom ramen för någon sorts "arbetsdag", som kommunen varit närvarande i. Dessutom utdelas en Guld-Bretzel, som är en kringla som - precis som *Tartes flambées* framgångsrikt använts till att bli en av de officiella symbolerna för regionen och Alsace... Alltså ännu ett exempel på hur en i grund lokalpatriotisk attityd kan användas för att förbättra kommunala verksamheter.

Det mest intressanta med Bergheim är väl annars synen på **kulturen**.

En gammal synagoga har t ex byggts om för 270 000 euro i syfte att kunna erbjuda ett kulturcentrum. Här finns också ett fint nyinvigt litet museum om de häxprocesser orten drabbades av 1582-1682: bilder, gravyrer, videoklipp och arkivmaterial, korta texter på både franska och tyska, ska inbjuda besökarna till gränsöverskridande reflektion över det förflutna, för att, säger programmet, bättre förstå vår egen tid "av marginalisering och intolerans". Fram för det allmänna intresset av den lokala kulturen...

Intresse för Sommenbygden

Att en liten "håla" - för Berghem har, som jag nämnde, lite av en sådan atmosfär (liksom Horn?), överhuvudtaget har råd med så omfattande arbeten för att förbättra utseende och renommé som turistort, säger oss en del om den höga **värderingen av turismen**. Dess prioriteringar tillåts styra verksamheten "top down", både via kommunhuset och - inte minst intressant! - via den s k "**mellankommunala samverkan**"!

Det kan tilläggas att det finns arbeten - jag kom över en utmärkt förtydligande liten bok som vänder sig till kommunpolitiker i Regionen Alsace rörande "**urbanism**" (stadsplanering och -försköning). Den visar att det ställs stora krav på landsbygdskommuner av skilda typ (olika kategorier anges) när det gäller:

- översiktsplaner,
- tids- och resultatredovisning av pågående projekt samt,
- eventuella omplaneringar, beroende på utfall, som kontrollstationer under resans gång.

Där står svart på vitt att krav ställs på skönhetsaspekter vid infarter, o dy, också för den mycket lilla landsortskommunen.

Som antytts tycks e n väsentlig aspekt av detta vara att en kommun aktivt kan använda sig av ord som "solidaritet" och medvetet stärka en positiv vi-känsla, helt enkelt för att utveckla sin kommun och göra

den konkurrenskraftig.

Mer speciellt, fast ändå av visst intresse, är att lilla Bergheim även tycks ha antagit en liknande turismsyn som den i huvudorten Ribeauvillé. Den går ut på att man visserligen vill ha turism - men inte i riktning mot vad flera jag mötte kallade en "massturism à la Kaysersberg" (se mer nedan). Frågan om vilken typ av turism som är att föredra för en viss ort, diskuteras alltså livligt, liksom hos oss.

Ribeauvillé

Såsom underprefektur i departementet och huvudort i kantonen (= valkretsen) har **Ribeauvillé** med sina 4929 invånare naturligtvis speciell betydelse för invånarna både i och kring staden men även för turister. Med sitt stora utbud av varor och tjänster verkar stan fullkomligt ånga i sommarhettan... Det är en liten stad som präglas av **dynamism**, relativ **öppenhet** och - **kultur**.

La Maison des Jeunes et de la Culture (Kulturhus för unga) är en av de äldsta i sitt slag i Alsace-regionen och invigdes 1963 i förnämliga lokaler. Här finner besökaren:

- **1 förenings**sal,
- **1 utställning**sal,
- **1 dans**sal,
- **1 foto**lab.

Som kontrast kan nämnas att kommunbiblioteket, som är inhytt här sen 1991, ännu är odatoriserat... Detta center för unga har mer än 600 medlemmar fördelade på 19 kultur- eller sportaktiviteter - ofta mycket moderna: amerikansk boxning, karaté, scrabble, aerobic, baby-gym... för att nämna några. Till målen hör att "favorisera utbytet mellan individer o kulturer, gynna individens utveckling o därmed initiativförmågan" och "att utveckla laganda. Individens utveckling är lika viktig som hennes eller hans utveckling inom

gruppen.

Än en gång anspelar man på **idealen**. På anslagstavlan i entrén läser jag: "*Hjälp Organisationen för borttappade hundar i din region!*" "*Nationella kampanjen för nya blodgivare*". "*Bli volontär som brandman i Ribeaupillé: ett medborgerligt engagemang som hjälper andra*". Ett samtal med en ensam kvinnlig anställd i biblioteket uttrycker dock även irritation över kommunens policy att (över)utnyttja engagerade invånare utan (tillräcklig) ersättning...

Mären uttrycker bestämt dels att all kultur har ekonomin som grund, dels att han är emot att Ribeaupillé anpassas till någon slags "massturism".

CCPR: Communauté des Communes du Pays de Ribeaupillé
(Ribeaupillé-landets Kommungrupp)

Han påpekar hur betydelsefull, ja självklar i de små franska landsbygdskommunerna, **den mellankommunala samverkan** så småningom har blivit. CCPR omfattar totalt 18 000 invånare fördelade på 16 kommuner. (För egen del går tankarna närmast till det nystartade VÖKBY-projektet för bredband till 35 000 invånare i fem östgötakommuner...).

Historiskt föddes alltså CCPR liksom flera andra kommungrupper i Alsace jag läser och hör talas om, ur en s k SIVOM (*Syndicat Intercommunale à vocation multiple*) redan på 60-talet. Dessa har efter 1992 i allmänhet ombildats till dagens Kommungrupper. Målet är övergripande planering, åtgärder och ekonomiskt utvecklingsarbete för alla ingående kommuner. De kan numera även komma överens om att överta viss skatteuppbörd från den enskilda kommunen.

CCPR bildades 1996. Uppenbart är att man även på denna nivå satsar stort: motsvarande ca 57 miljoner kronor ska gå till olika projekt.

Prioriterade områden är bl a :

- **gemensam sophämtning,**
- **turism (ca 5 miljoner kr) och**
- **simhall.**

Andra projekt för CCPR är:

- ett ur **entreprenörssynpunkt** intressant mellankommunalt projekt för att inlemma folk i den lokala arbetsmarkanden via småarbeten, utan omväg över den svarta arbetsmarknaden: *Ribo'emplois services*. De som behöver få mindre jobb utförda i hemmet, ett matbud, en barnvakt, någon som kommer och ser till en anhörig, hemarbeten och trädgårdsarbeten, etc, kan vända sig till kommunen och samtidigt ha stödet av en ideell organisation. Detta uppges på den egna hemsidan vara ett sätt för heltidsarbetande, t ex pendlare till och från kommunen, att få nödvändiga arbeten utträttade med upp till 50 % skatteavdrag... För barn upp till 12 år har man skapat en organisation med syfte att samordna barnmottagandet och återdistribuera det till olika typer av omhändertagande enligt olika föräldrars önskemål och behov.
- **Kommunikationer.** Man har lagt in enkla och tydliga tidtabeller med uppgifter om sträckor, priser, o dy, på kommungruppens hemsida, som kan nås av invånarna... Att ha egen bil ska inte behöva vara en självklarhet.

Två medlemmar från varje kommun deltar CCPR:s arbete. För att sprida ansvaret har man på 34 kommungruppsansvariga inte mindre än *åtta* vice-ordförande (en av dem visar sig vara mären för den tidigare nämnda pyttekommunen Rorschwihr)! Man har även en person anställd, som enbart sysslar med **utvecklingsfrågor** och en annan som är **ungdomsansvarig** och jobbar *för* (och *med*: ett av syftena är att engagera ungdomar och lära ut ansvar) alla de ingående 16 kommunernas ungdomar.

Intresse för Sommenbygden

När det gäller turismen är syftet uppenbart att ansluta CCPR till en **nationell standard av professionell turism**. Man vänder sig därvid både till utländska och inhemska turister, i denna ordning. Olika uppgifter om de 16 kommunernas historia meddelas därför ofta på franska/ engelska/ tyska. Man prioriterar att ge besökarna en helhetsbild av landsdelen, snarare än att ge bilden av kommuner i konkurrens.

Trots de många uppenbara olikheterna i demografisk, geografisk och transportstruktur, ges här en mängd impulser. Jag menar att ett välutvecklat mellankommunalt samarbete av en typ som inte stirrar sig blind enbart på tekniska projekt utan också ser till utvecklingen av sociala och kulturella nätverk, förtjänar att uppmärksammas betydligt mer hos oss. Impulserna kan sammanfattas som:

- 1. Glädje och tillfredsställelse med den egna orten för invånarna,**
- 2. Reell samverkan och**
- 3. Positiv responsabilisering av invånarna genom medverkan.**

Kaysersberg

Kaysersberg är en pytteliten kommun - efter svenska mått mätt - 2 720 invånare. Ändå framstår den i det här materialet som "den rika kommunen". Staden - för det är en stad - kallades Le Mont Libre (Det fria berget) under franska revolutionen och har ofta haft en turbulent historia. Blev 1227 den lilla borgstad som omgav det tyska slott som Hohenstauferna byggde och som skapade ett lås för dalen ned mot slätten och Rhen, när vägen över Vogeserna inte kunde hindra anfall från Lorraine på andra sidan bergen. Staden blir sedan en av österrikiska imperiets städer (1354) och därefter en av Alsaces tio städer med speciella rättigheter. På så vis tycks staden

genom att tidigt och skickligt förhålla sig till olika härskare, lärt sig ekonomisk överlevnad. (Har dock även plågats av krig, bl a av svenskarna under 30-åriga kriget och under frihetskampen från nazisterna i december 1944).

Detta är staden som ger mig 6 294 träffar i MSN:s sökmotor, och som skryter med sitt "Diplom" för "*Ville fleurie 4 fleurs*" (Blomsterstad av fjärde graden). På nätet inbjuds besökaren att beställa plats på restaurang eller hotell, någon hotellägare går t o m ut med denna information på svenska... Besökaren och förvisso även Kaysersbergsbon själv nästan drunknar i denna anpassning till en **turism som syns och märks överallt**. Namn som "Albert Schweitzer" (fredsdoktorn råkade bo i stan; hans museum är dock mediokert) är hårdexploaterat. Dock märks bland aktiviteterna även ett rikt konsertprogram, av nationell standard...

Den nuvarande mären, bror till en av de mest kända vingårdsägarna, tillhör partiet De gröna och annonserar i det magnifika rådhuset i äkta renässans starkt personliga åsikter "*Jag kan tillåta mig att vara lite tokig...*"). Utanför de färgade glasrutorna pekar han på ett brokigt streck av flaggor: flaggorna representerar knutna vänskapsband med bland många andra - Tibet.

Kaysersberg: "ett koncentrat av Alsace" med både "autenticitet" och en viss "kunglighet" i stilen - inte nödvändigtvis detsamma som snobbism... Jag vet att vilken stad eller plats som helst i Östergötland, eller Sverige, som lyckades knyta förtroendefulla **vänortsband** med en liten fransk stad som Kaysersberg, skulle komma att se sin egen tillvaro i ett mycket spännande ljus!

Fördomar och språk skapar skiljelinjer.
Vem tar den bollen?

CCVK: Communauté de Communes de la Vallée de Kaysersberg
(Kaysersberg-dalens Kommungrupp)

Hälften av de tio kommunerna i CCVK är vinodlarkommuner (Kaysersberg!), hälften är mycket isolerade bergskommuner, vilket gör CCVK till en mera kontrastrik och för oss i Sommenbygd intressantare Kommungrupp än "Vinvägens" mera storstadsorienterade CPR. Man verkar i naturens omedelbara närhet. Flera kommuner tampas med de speciella problem som tillvaron i bergsterräng ger. Man satsar speciellt på turismen, som sägs omfatta 40 % av jobben! Ambitionen inom kommungruppen är en **"kvalitativ turism"**. Under den närmaste femårsperioden är upprustning av en skidanläggning och utveckling av sommaraktiviteter viktigaste mål.

Kommunen har fått ett pris av ledningen för *Le Parc naturel régional des Ballons des Vosges* (Ballons des Vosges regionala naturpark, se mer nedan) för sitt miljötänkande, när det gäller att ha skapat en värmeanläggning med träflis för uppvärmning av bassängen i det splittrerna "Nautiskt Centrum".

Annars sysslar, man liksom i CCPR, främst med gemensamma lösningar för de tio kommunerna när det gäller:

- **ny sim- och rekreationshall,**
- **professionellt omhändertagande av småbarn** (återigen via en kommunöverskridande organisation: "Barnen i Dalen",
- **sophämtning,**
- **vattenrening.**

Man hävdar i ett officiellt dokument från 2002 att sammanslagningen (1996) lett till :

- **större öppenhet** och att
- **gemensam skatteuppbörd** mellankommunalt kunnat ge de 17 000 invånarna en betydligt bättre service.

Intresse för Sommenbygden

Det är intressant att kommunsamverkan här tycks ske trots inbördes olikheter mellan kommunerna och, kan man tro, avsaknad av naturlig vi-anda inom ett område som till stor del är bergsregion. Uppenbart har man från regionplaneringshåll **utnyttjat olikheterna komplementärt** för att stärka vissa kommuner med hjälp av de övriga och därmed dra in dem i slättbygdens mer urbana nätverk. Samtidigt behöver en ort som Kaysersberg som drar till sig företag som en sockerbit, utrymme för nya filialer... En politiker: Kommungruppen ger möjlighet att förverkliga sådant som den lilla kommunen inte klarar själv. "Man förenar öppenhet och demokrati". En användare av det nya rekreationsbadet skriver: "Bravo, CCVK: att ha bra kontakter är lika viktigt som att hålla formen!"

PNRBV: Le Parc naturel et regional des Ballons des Vosges (Ballons des Vosges-bergens regionala naturpark)

Med *Le Parc* - Parken - kommer de kanske intressantaste jämförelserna med "Sommen- och "Åsundabygden" enligt denna undersökning. Denna "regionala naturpark" som i varje fall delvis inbegriper alla här nämnda kommuner och kommungrupper, är ett **mellanregionalt samarbetsprojekt** mellan tre av nordöstra Frankrikes 22 officiella "regioner": Alsace, Franche-Comté och Lorraine.

För att börja med kontrasterna, så kan man ta den mycket seriösa *Club Vosgien*, en mycket gammal förening som länge jobbat för den fotvandrande turismen och som är "av erkänd allmännytta". Den som väljer att gå en långpromenad med detta gäng "och själv tar på sig ansvaret vid eventuell olycka" kan ändå trösta sig med att det i omedelbar närhet till vandringsvägen finns både en trendig hårsalong, ett finsnickeri för gamla möbler och flera charmiga hotell/restauranger - allt att döma av en broshyr. Som invandrare i Regionen Alsace gick jag ofta dessa turer och kan intyga sanningshalten.

Den konstanta närheten mellan "natur" och "kultur" - är "varumärket"...

Att döma av den tidning, "*Lignes bleues*" (eftersom Vogesernes blå silhuett) som sedan starten för tio år sedan distribueras till 100 000 hushåll i området, så omfattar Parken 203 kommuner.

Trots att det naturligtvis är fråga om olika "kritisk massa", så finns det fler paralleller med Sommenbygden än man tänker sig. Parken engagerar sig för aktiviteter och samarbetsprojekt tillsammans med dem som bor och arbetar där: lokalpolitiker, föreningar, invånare, jordbrukare, företag m fl. De parkanställda arbetar i ett lag på idag ett trettiotal personer med allt från miljöfrågor, iordningsställande av utsiktspunkter, underhållande av landskapet, ekonomisk utveckling, uppvärdering och brukande av kulturarvet, "kulturutveckling", "sensibilisering av publiker" på programmet. Och det fungerar.

Resultaten kan delvis utläsas ur följande siffror i *Lignes bleues*":

Under de sista två åren har man årligen haft ca 1,5 miljoner hotellövernattningar i området. Under tre vintermånader säsongen 01-02 har man haft fler än 330 000 övernattningar fördelat på 273 hotell. De flesta av dessa hotellgäster (32,4% - 49,3%) har föredragit att ta in på tre-fyrstjärniga hotell, medan 24,5%- 36,5 %) valt ett-tvåstjärniga hotell. Det finns mycket man kan sälja, bl a genom att erbjuda synbara **skillnader i boendekvalitet**...

Många fakta kan hämtas ur årets fullmatade sommarbroschyr på 67 sidor där många (dock inte alla) uppgifter meddelas även på tyska eller engelska "*L 'été au Parc*" 2003 . T ex:

Paret Jeanne och Brune Lecomte driver ett eget företag, Chevrerie du Brabant (Brabant's getafarm) på sin bondgård. "Det levande museet": Espace des Métiers du bois et du Patrimoine (Museum över skogsfolkets yrken och Kulturgärning - Lagg märke till den

"generella" snarare än lokalpatriotiska approachen...)

Det går också att utläsa viktiga prioriteringar ifråga om de 200 aktiviteter som olika miljöorganisationer, turistbyråer, föreningar, regionala eller kommunala aktivitetshus och museer föreslår för säsongen 2003, ofta med möjlighet till (ibland statligt diplomerade) guider. Rubrikerna är i tur och ordning:

1. *Vad naturen och kulturarvet lär* (Underrubriker: Skogen/Utsiktspunkter och landskap/Fauna och flora/Vatten och våtmarker/Människan och naturen/Vinodling/Städer och byar/Geologi, gruvor och granit/Vattenkraft,/Kulturarv och folkminne),
2. *På fest i Vogeserna*
3. *Ha det så kul*
4. *Kulturmöten*. Detta innebär att man finansiellt och tekniskt i programmet erbjuder stöder till projekt som har en **artistisk inriktning** och som **möjliggör "synergier" och partnerskap mellan olika aktörer inom Parken**.

Bl a finns det en Kultur-Pool och den nya projektomgång som man uppmuntrar till för 2004 går under rubriken: "Kultivera kulturen"...

Annat som är avpassat inte minst för att kunna locka till sig stadsbor från slätten eller längre bort: **buss o tågtrafik** (bl a i form av ett minitåg mellan några fina utsiktspunkter): buss eller tåg inom en halvtimme, för en kostnad av en euro/dag, o s v...

På det nationella planet är välkända *Guides Gallimard* engagerade med en bok om Parken; dessutom finns ett helt hus som ger information i staden Munster vid foten av Vogeserna: *La Maison du Parc*, kartor och småguider med namn på enkla restaurang- och övernattningsställen på **bondgårdar, fermes-auberges, etc.**

Informationen är alltså riklig, både på de egna hemsidorna och i pappersversion.

Intresse för Sommenbygden

Jag nöjer mig här med att understryka hur denna gigantiska friluftsinstitution, *Le Parc des Ballons des Vosges*, redan under 90-talet tycks ha lagt ner betydande ansträngningar med hjälp av Leader-stöd på detta projekt. Med synbar respekt och kärlek för invånare och ingående kommuner har man träget jobbat med att på ett otal sätt höja hela områdets gemensamma attraktivitet i en ny tid. Till sin hjälp har man förvisso haft "den kritiska massa" svenska utvecklare så ofta talar om med förtvivlan i rösten för Sveriges del. Men det viktiga är, menar jag, att man alltså utnyttjar inte bara naturens och det gamla kulturlandskapets egen potential utan även tillåter denna att ingå förening med en fullt utvecklad och finslipad *savoir-faire (know-how)* ifråga om produkter förstås (mat och vin!) men även attraktivitet i aktiviteter, serviceutbud, tillgänglighet, samordning. Kort sagt har man planerat för en hållbar totaleffekt.

Sverige och Frankrike

I topp på regionen Alsace-regionens officiella hemsida kommer: "Alsace är **en region som är öppen mot Europa**". De program där Regionen Alsace fr a berörs är: People to people, Intereg III A och Interrreg B. Man tar även emot stöd från strukturfonderna sedan 1989, fr a har det rört sig om Mål 5 b. Under perioden 2000-2006 kommer Alsace fr a att beröras av Mål 2. Leader+ finns också fortfarande i form av ett par LAG-grupper. Région Alsace samarbetar med franska staten på departementsnivå och ger på sin hemsida mycket information som länkar vidare både till staten och till övriga regioner.

När man studerar officiellt material är det ofta rätt tyst om EU-stödet. T ex kommer uppgifterna först på sista raden i "*Lignes bleues*", och då utan EU-logga e dy: "Detta är en publikation som realiserats med stöd av Europeiska Unionen i samverkan med

Regionerna Alsace, Lorraine och Franche-Comté. Jag har svårt att avgöra om det beror på att man redan fått så mycket eller på att man från början självklart och framgångsrikt integrerat detta med de egna nationella projekten. Som EU - och Frankrikevän - lutar jag åt det senare. Men givetvis finns här enormt mycket att forska i, vilket ju också fortgående sker.

Samtidigt är det för mig uppenbart att vi i den svenska regionala utvecklingen, skulle göra klokt i - mycket mer än som idag sker - skaffa oss en mer kontinuerlig och mindre ideologiskt präglad information om den franska modell som dag genomsyrar minsta kommunenhet. Visst, finns här mycken retorik som sveper in väldigt mycket i idealens luftiga sfär. Men tar vi kanske alltför snabbt avstånd från detta främmande europeiska drag från svenskt håll? Ofta nog visar sig retoriken ha en sida som vetter mot precisa krav och där mängder av människor positivt engageras i ett förändringsarbetet.

Denna dynamiska sida i fransk kommunplanering kan illustreras med vad som står i en nyutgiven bok, skriven av två ledamöter regionsparlamentet: *Les maires et l'urbanisme. Petit guide à l'usage des élus.* (Märerna och urbanismen. Liten guide för förtroendevalda). Här beskrivs en ny lag om mellankommunal samverkan, som ger kommunerna incitament att tillsammans arbeta fram egna kommunöverskridande planer i syfte att skapa balans mellan olika typer av områden: sådana som bör urbaniseras och sådana som bör förbli naturliga: jord eller skog. I lagen ingår att inom vissa tidsramar redovisa "uppåt" för vad som gjorts/inte gjorts/ måste omformuleras...

På den nationella nivån vill jag anföra premiärministern, Jean-Pierre Raffarin (höger), nyligen publicerade tankar om sitt första år vid makten: *La France de mai*. Det framkommer tydligt att den nya regeringen sedan presidentvalen i april-maj 2002 lagt in en ännu högre växel när det gäller integration i Europa. Bl a ska sedan i mars i

är ordet "decentralisering" vara inskrivet i landets Konstitution. Och konstitutioner betyder något här och har bytts ut eller förändrats otaliga gånger för att bättre passa en föränderlig verklighet.

Regionala strävanden som *Le Parc des Ballons des Vosges* är ett av uttrycken för, kan sannolikt räkna med fortsatt stöd uppifrån - d v s dels från Regionen, dels från Staten.

När resten av Europa formerar sig i regioner, blir det naturligtvis alltmer intressant hur Sverige ställer sig, lokalt, regionalt och nationellt - och över partigränserna till liknande frågor?

Engagemanget från Sveriges sida finns. Behöver det vidgas?

Och när tar vi bollen?

Horn den 30 juni 2003

Eva Salevid

*

OBS! För att diskutera de här frågorna och/eller veta mer om den färdiga slutrapporten i detta idéutvecklingsprojekt för Leader+Sommenbygd, v. g. gå in på www.landscapecitizens.se